

Ruotsin historia tuntee siman ja oluen varhaisimpina alkoholijuomina. Viikinkiaikana tutustuttiin viiniin, ja kaupunkilaeissa viinien, siman ja oluen myynti säädettiin luvanvaraiseksi. Jo 1500-luvulla ryhdyttiin yleisesti polttamaan paloviinaa. Niistä ajoista alkoi Ruotsissa lupien ja kieltojen jatkuva aalto-liike.

Ensimmäiset anniskelurajoitukset tulivat voimaan 1600-luvun puolivälissä. Niillä kiellettiin anniskelu joulumessun ja jumalanpalvelusten aikana sekä iltaisin.

Jyrkimmät kiellot kohdistuivat viinanpolttoon. Vuonna 1855 kiellettiin kotitarvepoltto, mikä vähensi polttimoiden määrän runsaasta 33 000:sta alle 600:aan. Lainsäädännössä ryhdyttiin myyntiä ja anniskelua käsittelemään erikseen ja luotiin pohja Ruotsin nykyiselle anniskelusäännöstölle. Tältä ajalta on peräisin mm. vaatimus, että anniskelupaikassa tulee olla valmista ruokaa saatavana. Kunnallinen päätäntäoikeus alkoholikaupan alalla toteutettiin. Tunnettu Göteborgin systeemyhtiö perustettiin vuonna 1865 nimenomaan suorittamaan anniskelua ”ilman oman voiton tavoittelua”. Myöhemmin toimintaan liitettiin mukaan myös alkoholijuomien vähittäismyynti ja sittemmin perustettiin myös lisää systeemyhtiöitä.

Kieltolakipyrkimykset vuosisatamme alussa eivät toteutuneet Ruotsissa. Sen sijaan syntyi ns. Brattin järjestelmä, johon liittyen alkoholijuomien kauppa tuli systeemyhtiöiden yksinoikeudeksi. Vuonna 1917 toteutettiin täydellinen vastakirjajärjestelmä, joka rajoitti viinaostosten ylärajaksi 4 litraa kuukaudessa. Ravintola-anniskelussa määrättiin väkevien juomien enimmäismäärät käyntikertaa kohti ja ruokapakkomääräykset. Myös viinejä ja olutta koskeviin rajoituksiin ryhdyttiin.

Vahva olut oli kokonaan kielletty. Systeemyhtiöiden omistamat ravintolayhtiöt yhdistettiin vuonna 1945 Ruotsin yleishyödylliseksi ravintolayhtiöksi (SARA).

Brattin järjestelmä kumottiin vuonna 1955 voimaan tullessa lainsäädännössä, jolla poistettiin määrärajoitukset vähittäismyynnistä ja anniskelusta. Systeemyhtiöt yhdistettiin uudeksi valtakunnalliseksi yhtiöksi, jonka nimeksi tuli Systembolaget Ab. Viinan anniskeluun liittynyttä ruokapakkoa alettiin vähitellen poistaa sekä tanssi- ja varieteeikieltoa lieventää poikkeusluvilla. Vahva olut tuli myyntiin alkoholimyymälöissä ja anniskeluun anniskeluravintoloissa. Kymmenen vuotta myöhemmin laskettiin keskiolut myyntiin elintarvikeliikkeissä ja anniskeluun keskiolutkahviloissa.

Anniskeluhinnoittelusta Ruotsin ravintola-elinkeinolla on ollut vaihtelevia kokemuksia. Vuonna 1938 päätettiin väkevista juomista poistaa anniskelukorvaus kokonaan 25 vuoden kuluessa 4 prosenttiyksikön vuosivauhtia. Vähentäminen oli jo pitkällä, kun se keskeytettiin. Myös viinien ja vahvan oluen korvaus oli rajoitettu. Vuonna 1963 eduskunta vapautti hinnoittelun, ja nyttemmin sitä rajaavat vain vähimmäishintaohjeet ja määräykset eri juomien hintasuhteista.

Vuonna 1965 Ruotsissa alkoi laajamittainen alkoholipoliittinen selvitystyö (APU), joka valmistui vuonna 1974. Sitä ennen komitea antoi keskiolutta koskevan mietinnön, jonka pohjalta jatkettu valmistelutyö johti keskioluen valmistuksen ja kaupan lopettamiseen 1. 7. 1977. Hallituksen asettama virkamiestyöryhmä oli jo sitä ennen laatinut alkoholipoliittisen ohjelman, jonka pohjalta rakennettiin hallituksen esitys uudeksi alkoholilainaksi. Tämä laki (laki juomakaupasta) tuli voimaan

1. 1. 1978 ja käsittää alkoholijuomien lisäksi myös alkoholittomat juomat.

Huhtikuussa 1974 aloitti selvitystyönsä Hotelli- ja ravintolatoimikunta, jonka mietintö valmistui huhtikuussa 1978. Tehtävänsä mukaisesti toimikunta ehdotti monia toimenpiteitä, joilla alan toimintaedellytyksiä voitaisiin parantaa. Ehdotukset eivät ole johtaneet mainittaviin tuloksiin.

Alkoholijuomien mainontaa on asteittain rajoitettu. Alkoholijuomien mainonnan lähes täysin kieltävä laki tuli voimaan 1. 7. 1979.

Ruotsin eduskunta on vuonna 1980 päättänyt suosituksesta, jonka mukaan valtion edustustilaisuuksissa ei tarjoilla väkeviä juomia. Niin ikään on päätetty, että liikeyritykset eivät enää 1. 1. 1981 lähtien saa vähentää väkeviä juomia ja viinejä edustuskuluina. Ruotsin ravintoloissa kiellettiin rahapelit erilaisin automaattilaittein 1. 1. 1979. Ruletti on edelleen sallittu.

Hallitus asetti toukokuussa 1980 alkoholikysymyksiä käsittelevän yhteistyöelimen, josta käytetään lyhennystä SAMO. SAMO:n ensimmäinen raportti valmistui joulukuussa 1980. Sen merkittävin toimenpide-ehdotus on alkoholimyymälöiden lauantaisulkeminen.

Tässä artikkelissa esitetyt Ruotsin anniskelutoimintaa käsittelevät tiedot perustuvat nykyiseen lainsäädäntöön, komiteamietintöihin, SAMO:n raporttiin, anniskelumääräyksiin ja tilastoihin sekä keskusteluihin sosiaalihallituksen alkoholitoimiston, systeemi-yhtiön ja ravintola-alan edustajien kanssa. Saatuja tietoja on täydennetty omakohtaisin havainnoin viimeksi marraskuussa 1980.

Alkoholipolitiikan päätavoitteet ja keinot

Alkoholijuomien väärinkäyttöä pidetään tällä hetkellä yhtenä Ruotsin suurimmista yhteiskunnallisista ongelmista. Maan hallituksen johtaman alkoholipolitiikan päätavoitteina on rajoittaa alkoholijuomien kokonaiskulutusta ja supistaa alkoholijuomien väärinkäyttöä. Juomakaupasta annetun lain 7. § sisältää keskeisen tavoitteenasettelun: ”Tämän lain tarkoittamien juomien myynti on hoidettava siten, että vauriot ehkäistään mahdollisimman hyvin. Juomien myyjän tulee huolehtia siitä, että järjestys, raittius ja viih-

tyisyys vallitsevat myyntipaikassa.”

Alkoholilainsäädäntöä ja alkoholipolitiikkaa koskevat asiat on 1. 1. 1978 lähtien uskottu sosiaaliministeriölle ja sen piirissä lähinnä sosiaalihallituksen alkoholitoimistolle. Sosiaalihallituksen yhteydessä toimii eri yhteiskuntapiireistä koottu alkoholiasiaain neuvottelukunta, jota johtaa sosiaalihallituksen pääjohtaja. Neuvottelukunnan tehtävänä on mm. tehdä aloitteita ja valmistella sosiaalihallituksen kannanottoja alkoholipoliittisiin kysymyksiin. Alkoholiverotusta ja monopoli-yhtiöitä koskevat asiat kuuluvat valtiovarainministeriölle ja alkoholivalistukseen liittyvät asiat opetusministeriölle.

Alkoholijuomien kauppa — laajassa merkityksessä — on tehokkaasti monopolisoitu. Väkevien juomien, viinien ja vahvan oluen maahantuonti ja tukkukauppa on annettu valtion omistamalle tukkukauppayhtiölle (Ab Vin- & Spritcentralen), joka myös valmistaa alkoholijuomia. Vähittäiskaupasta vastaa valtion omistama vähittäiskauppayhtiö (Systembolaget Ab), jolla on oikeus myydä juomia myös anniskelupaikoille. Vahvan oluen valmistajilla on niin ikään lupa myydä vahvaa olutta suoraan vähittäiskauppayhtiölle ja anniskelupaikoille.

Alkoholijuomiin luettavan ”kansanoluen” (sisältää enintään 2,8 painoprosenttia alkoholia) kauppa on myös luvanvaraista, mutta sitä ei ole monopolisoitu.

Systeemi-yhtiö päättää uusien alkoholimyymälöiden avaamisesta hallituksen antamien yleisohjeiden mukaan. Uuden myymälän avaaminen edellyttää lääninhallituksen, kunnallisvaltuuston ja poliisiviranomaisen lausuntoa. Tavoitteena on avata myymälä kunnan keskustaajamaan jokaisessa kunnassa, joka sitä pyytää.

Anniskeluoikeuksista päättää lääninhallitus. Kunnilla on lausunnonantajina veto-oikeus uusien anniskeluoikeuksien myöntämisessä, ja kunnat voivat valittaa lääninhallituksen päätöksestä sosiaalihallitukseen. Kunnat voivat myös esittää, että oikeus peruutetaan tai että sen ehtoja muutetaan. Kunnilla on siten huomattavasti vaikutusvaltaa sekä vähittäismyynti- että anniskeluverkoston osalta.

Alkoholijuomien vähittäismyyntihintoja

säädellään alkoholiverotuksella, josta päättää eduskunta. Anniskeluhinnoittelun osalta on alkoholitoimisto antanut ohjeita eri juomien hintasuhteista.

Alkoholijuomien mainostaminen on pääsääntöisesti kielletty. Poikkeuksen muodostavat myyntipaikassa olevat mainokset ja julkaisut sekä ilmoittelu ammattilehdissä.

Alkoholipolitiikan keinot noudattavat käytännössä lähes suoraviivaisesti pohjoismaista linjaa:

— väkevien juomien, viinien ja vahvan oluen maahantuonti ja kauppa on monopolisoitu

— oluen maahantuonti ja vähittäiskauppa on luvanvaraista

— alkoholijuomien anniskeluun tarvitaan lääninhallituksen myöntämä anniskelu-oikeus

— yhteiskunta säätelee ja valvoo alkoholijuomien jakelua

— alkoholijuomien kulutusta säädellään hintapolitiikalla

— alkoholijuomien mainostaminen on kielletty

— liikennejuopumus on rangaistavaa

— alkoholivalistus on voimakasta.

Alkoholipoliittinen ilmapiiri on 1970-luvun puolivälin jälkeen kiristynyt. Toisaalta uusittu lainsäädäntö sisältää esimerkiksi anniskelun osalta myös rajoitusten lievennyksiä.

Alkoholijuomien kulutus

Ruotsissa alkoholijuomien kokonaiskulutus kasvoi 1970-luvun alkupuolella hitaammin kuin Suomessa ja laski selvästi 1980-luvun alkuun mennessä. Ruotsissa kulutettiin vuonna 1980 6,75 litraa 100 %:n alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti; Suomen vastaava luku oli 7,93 (taulukko 1). Ruotsalaiset käyttivät vuonna 1980 yksityisistä kuluksmenoista 4,7 % alkoholiin (suomalaiset 6,4 %).

Väkevien juomien osuus kokonaiskulutuksesta oli Ruotsissa vuonna 1970 47 % ja vuonna 1980 51 % (Suomessa 44 %).

Viinin kulutus on kasvanut vuodesta 1950 kymmenkertaiseksi. Kasvu on johtunut

Taulukko 1. Alkoholijuomien kulutus Suomessa ja Ruotsissa 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti juomaryhmittäin, litraa 100 %:n alkoholia

	väkevät juomat ¹	viinit	vahva olut	keski- olut	"kansan- olut" ²	yht.
Suomi						
1970	2,44	0,71	0,76	1,93	—	5,84
1972	3,00	0,76	0,89	2,15	—	6,80
1974	4,02	1,16	0,99	2,24	—	8,41
1976	4,04	0,92	1,07	2,05	—	8,08
1978	3,82	0,92	1,18	1,97	—	7,89
1979	3,72	0,91	1,25	1,96	—	7,84
1980	3,74	0,93	1,32	1,94	—	7,93
Ruotsi						
1970	3,34	1,05	0,27	2,13	0,37	7,16
1972	3,32	1,30	0,23	2,09	0,32	7,26
1974	3,71	1,27	0,21	2,04	0,20	7,43
1976	3,88	1,39	0,21	2,10	0,12	7,70
1978	3,75	1,47	0,65	—	1,14	7,01
1979	3,79	1,52	0,75	—	1,04	7,10
1980	3,43	1,53	0,79	—	1,00	6,75

¹Sisältää Suomen osalta myös long drink -juomat.

²1. 7. 1977 saakka II A -olut.

lähinnä mietojen viinien kulutuksen lisäyksestä. Näiden osuus viinien kokonaismäärästä on 79 %. Osaltaan tähän on vaikuttanut systeemyhtiön voimakas viinikampanja. Viinien osuus kokonaiskulutuksesta oli vuonna 1970 15 % ja vuonna 1980 23 % (Suomessa 12 %).

Vahvan oluen kulutus on pysynyt tasaisena 1950-luvun puolivälistä vuoden 1977 lainmuutokseen saakka; tällöin kulutus alkoi kasvaa. Vahvan oluen osuus kokonaiskulutuksesta on noussut vuoden 1970 vajaasta 4 %:sta 12 %:iin vuonna 1980 (Suomessa 17 %). Vuonna 1980 suoritetun kyselytutkimuksen mukaan vahva olut on nuorison, erityisesti 17—19-vuotiaiden, suosiossa.

Keskiolut tuli myyntiin ja anniskeluun vuonna 1965. Sen kulutus kasvoi erittäin nopeasti 1960-luvun loppuvuosina ja tasaantui 1970-luvun alkupuolella. Keskioluen poistamisen jälkeen osa keskioluen kulutuksesta siirtyi "kansanolueneen" ja osa vahvaan olueen. Mallasjuomien kokonaiskulutus on kuitenkin selvästi vähentynyt.

Keskiolut oli Ruotsissa nimenomaan nuoriso-ongelma. Keskioluen ostoikäraja oli aluksi 16 vuotta, kunnes ikäraja vuonna 1970 nostettiin 18 vuoteen. Ikärajaa ei ilmeisesti 1960-

luvulla valvottu kovin tehokkaasti. Toisaalta muiden alkoholijuomien ostoikäraja on 20 vuotta, mikä osaltaan on ohjannut kulutusta keskiolueen.

Keskioluen poistamisen vaikutuksista ollaan Ruotsissa tekemässä erityisselvitystä. Keskioluen poistaminen on ilmeisesti vaikuttanut kotipolttoon, sillä vuonna 1980 poliisin tietoon tuli 365 kotipolttotapausta, kun vastaava luku vuonna 1976 oli 171. SAMO on ehdottanut kotivalmistuksesta annettavien rangaistusten tiukentamista.

SAMO:n vuonna 1980 suorittaman haastattelututkimuksen mukaan 10 % haastatelluista ilmoitti juoneensa kotipolttoista väkevää juomaa 12 viime kuukauden aikana, 16 % kertoi, että tuttavapiirissä on kotipolttoista juoneita. Vastaaajista 42 % oli juonut kotona valmistettua viiniä ja 22 % nk. pikaviiniä. Arvioiden mukaan vuonna 1980 valmistettiin kotiviiniä 20 miljoonaa litraa, joka on 30 % mietojen viinien kulutuksesta.

SAMO:n mukaan alkoholijuomien kulutuksen kasvu on 1970-luvun alkupuolella johtunut suurelta osin yhteiskunnallisista muutoksista. Kulutusta ovat lisänneet mm. ostovoiman kohoaminen sekä matkailun ja vapaaajan lisääntyminen. Elinkeinorakenteen muutos ja kaupungistuminen ovat niin ikään vaikuttaneet kulutusta lisäävästi. Myös nuorisotyöttömyys, heikentynyt asuinympäristö, perhesiteiden höltyminen ja näiden aiheuttamat sosiaaliset ongelmat ovat lisänneet kulutusta.

Kulutus saatiin vuonna 1977 kääntymään laskusuuntaiseksi tiukoilla alkoholipoliittisilla toimenpiteillä — mm. poistamalla keskiolut ja nostamalla hintoja keskimäärin 25 %. Samaan aikaan osunut taloudellinen lama on omalta osaltaan painanut kulutusta alas. SAMO:n mukaan voidaan yhteiskuntapoliittisilla toimenpiteillä edelleen jarruttaa alkoholijuomien kulutusta. Virallisen kulutuksen supistuessa ankarien toimenpiteiden ansiosta on kuitenkin uhkaamassa tilastoimattoman kulutuksen lisääntyminen.

Anniskelun osuus alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta oli vuonna 1980 6,7 % (Suomessa 24,4 %). Väkevien juomien anniskelun osuus oli 2,7 % (Suomessa 15,5 %), viinien 7,1 % (7,1 %) ja vahvan oluen 23,5 % (59,0 %) kunkin juomaryhmän kokonaiskulutuksesta.

1970-luvulla on väkevien juomien kulutus ravintoloissa vähentynyt 33 %, kun taas viinien kulutus on lisääntynyt 63 % ja vahvan oluen 107 %. Pääasialliset syyt anniskelun vähäisyyteen ovat toisaalta laaja vähittäismyyntiverkosto ja toisaalta anniskelun korkea hintataso.

Alkoholijuomien jakeluverkosto

Rakenteeltaan alkoholijuomien jakeluverkostot ovat Suomessa ja Ruotsissa melko samankaltaisia (taulukko 2). Ruotsissa vähittäismyyntiverkostoa täydentää 498 alkoholi-juomien tilauspaikkaa, jotka tilauksesta välittävät alkoholijuomia. Alkoholimyymälöiden väkilukuun suhteutettu tiheys ei ole kymmenessä vuodessa juuri muuttunut.

”Kansanolutta” myyvien vähittäismyymlöiden määrä on selvästi vähentynyt. Pääasiallisena syynä lienevät kaupan rakennemuutokset kuten Suomessakin.

Anniskeluverkosto on Ruotsissa asukaslu-kuun nähden tiheämpi kuin Suomessa, ja lisäysvauhti on ollut nopeampaa. Rajoitettujen oikeuksien määrä on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Ravintolamäärän nopeaan lisäykseen on vaikuttanut myös se, että anniskeluoikeuksia myönnettäessä ei aikaisemmin sovellettu valtakunnallista tai paikallista tarveharkintaa. Vaikka ravintolaverkosto on tiheämpi kuin Suomessa, vain 6,7 % alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta kulkee anniskelun kautta. Tämä viittaa siihen, että anniskelussa on liikkapasiteettia, minkä ravintolaelinkeinon edustajat itsekkin myöntävät.

Ruotsin ravintolaelinkeino on suuntautunut voimakkaasti ruoan tarjoiluun, mikä merkitsee sitä, että ruokaravintola-tyyppi on yleisempi kuin Suomessa.

Muiden Pohjoismaiden tapaan Ruotsin ravintolakuvaan kuuluu olennaisena tanssiravintola-tyyppi. Vain osa toimii illallisravintoloina. Useimmissa peritään muutaman kymmenen kruunun sisäänpääsymaksu. Ruokailu ja juominen jäävät niissä vähäisiksi.

Tukholmassa on korkeatasoisia ruoka- ja ohjelmaravintoloita, jotka ovat saaneet osakseen kansainvälistäkin huomiota. Samoin on viime vuosina tullut runsaasti lisää viihtyisiä kahviloita.

Taulukko 2. Alkoholijuomien jakeluverkosto Suomessa ja Ruotsissa vuonna 1979

	lukumäärä		muutos 70/79		asiakkaita/jakelupiste			
	Suomi	Ruotsi	Suomi	Ruotsi	Suomi		Ruotsi	
					1970	1979	1970	1979
vähittäismyynti								
kaikki juomat	204	313 ²	+	37	28 180	23 387	26 503	26 527
mieto olut ¹	9 639	11 569	-	7 097	281	495	460	718
anniskelu								
kaikki juomat	1 284	2 484	+	273	4 655	3 716	7 459	3 343
viinit + olut	229	1 050	+	58	27 520	20 835	9 495	7 908
vahva + mieto								
olut	—	61	—	43	—	—	76 962	36 115
mieto olut	2 714	5 811	-	585	1 426	1 758	1 657	1 429
yhteensä	4 227	9 406	-	254	1 050	1 129	1 168	883

¹Suomen keskioluessa on enintään 3,7 painoprosenttia alkoholia, Ruotsin "kansanoluessa" enintään 2,8 painoprosenttia.

²Näiden lisäksi 498 alkoholijuomien tilauspaikkaa.

Anniskeluoikeuksien myöntäminen

Lain mukaan anniskeluoikeuksia myönnetäessä tulee kiinnittää erityistä huomiota anniskelun tarpeellisuuteen sekä hakijan ja huoneiston sopivuuteen. Lainmukainen tarveharkinta tapahtuu kuntatasolla. Lääninhallitukset pyytävät anniskeluoikeushakemuksista lausunnot kunnanvaltuustolta tai sen valtuutтамalta elimeltä sekä poliisiviranomaisilta. Lausunnonantajaviranomaisiin kuuluu myös läänin raittiuslautakunta. Ennen anniskeluoikeuksien myöntämistä hankitaan myös ravintola-alan työnantaja- ja työntekijäliittojen lausunnot.

Kunnanvaltuustolla tai sen valtuuttamalla elimellä on uusien anniskeluoikeushakemusten käsittelyssä veto-oikeus, joka koskee anniskeluoikeuksien myöntämistä ja laajuutta. Kielteistä lausuntoa ei tarvitse perustella.

Eri kunnat ja lääninhallitukset soveltavat hyvinkin erilaisia myöntämisperiaatteita, koska lain antamat rajat ovat melko väljät. Kuntatasolla voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi työllisyys-, elinkeino-, matkailu-, raittius- ja alkoholipoliittisiin näkökohtiin. Tästä syystä ravintolatiheys vaihtelee hyvin paljon maan eri osissa. Ravintolaelinkeino on toivonut yhtenäisempää käytäntöä koko maassa.

Anniskeluoikeudet myönnetään toistaiseksi; ennen vuotta 1978 lupakausi oli nelivuoti-

nen. Kunnan viranomaisten myönteinen lausunto ei sido lääninhallitusta, vaan se voi hylätä anniskeluoikeushakemuksen kunnan myönteisestä kannasta huolimatta.

Anniskeluoikeuksia on kolmentyyppisiä. Yleiset oikeudet oikeuttavat ympärivuotiseen tai kausittaiseen anniskeluun yleisölle ja rajoitetut oikeudet vastaavasti anniskeluun yhdistysten, kerhojen tai muiden suljettujen seurojen jäsenille. Tilapäiset anniskeluoikeudet ovat voimassa vain määrättyssä tilaisuudessa tai määrätyn aikavälin.

Juomavalikoiman perusteella anniskeluoikeudet jaetaan kaikki juomat kattaviin oikeuksiin, viinioikeuksiin, vahva olut -oikeuksiin ja olut-oikeuksiin (enintään 2,8 painoprosenttia alkoholia). Ilman erityistä syytä myönnetään lentokoneisiin, laivoihin ja juniin vain mietojen juomien oikeudet. Lupia ei saa ilman erityistä syytä myöskään myöntää huvi- tai urheilutilaisuuksien yhteyteen. Jos liike on suunnannut palvelunsa nuorille ja jos ravintolassa myös tanssitaan, voidaan valikoima rajoittaa "kansanolueseen".

Ravintolassa tulee anniskelun aikana olla tarjolla "valmistettua" ruokaa, ja ruoan tulee muodostaa merkittävä osa (ainakin 20—25 %) liikkeen kokonaisu-myynnistä. Myös yrityksen taloudellisiin menestymismahdollisuuksiin kiinnitetään huomiota. Erityisesti Tukholman seudulla on runsaasti ulkomaista syntyperää olevien henkilöiden omistamia pieniä ravintoloita. Lain mukaan ravintoloitsijan tulee olla

Ruotsin kansalainen tai hänellä tulee olla erityinen lupa elinkeinon harjoittamiseen Ruotsissa. Yrittäjien sopivuutta koskevat vaatimukset ovat nykyisin varsin tiukat.

Jokaisessa ravintolassa tulee olla lääninhallituksen hyväksymä vastaava hoitaja ja hänellä riittävä määrä sijaisia.

Lääninhallituksen lupa tarvitaan myös rakenteellisten muutosten suorittamiseen, drinkkibaarien perustamiseen ja itsepalveluun siirtymiseen.

Vuonna 1979 myönnettiin 16 538 tilapäistä anniskelulupaa (Suomessa 52). Näistä 13 330 koski kaikkia alkoholijuomia. Lupien määrä on viime vuosina noussut nopeasti. Lainmuutos toi lain piiriin toimintoja, jotka ennen eivät edellyttäneet lupaa. Samoin tietämys anniskeluluvan tarpeellisuudesta on lisääntynyt.

SAMO esittää lainmuutosta, joka korostaisi ravintoloiden ravitsemisliikkeen luonnetta. Lakiehdotuksen mukaan viihteen, esimerkiksi tanssin, tulee olla ruokapalveluja täydentävä toiminto. Mikäli ravintola muodostuu pelkäksi tanssipaikaksi, se ei komitean mielestä voi tarjota olutta väkevämpiä alkoholijuomia. Mikäli toiminnan luonne muuttuu vuorokaudenajan mukaan, muuttuisi myös anniskelu oikeuksien laajuus. Ruotsin nykyisessä alkoholilainsäädännössä on kiinnitetty tähän asiaan huomiota, mutta esimerkiksi Tukholmassa on tanssiravintoloita, joissa ei juuri ruokailla ja joissa kuitenkin anniskellaan kaikkia alkoholi juomia.

Anniskelun valvonta

Anniskelun valvonnan kohteena on enemmän alkoholipoliittisten periaatteiden kuin yksityiskohtaisten määräysten noudattaminen. Lisäksi valvotaan ravintolan ravitsemisliikkeen luonnetta. Mikäli ruoan osuus myynnistä painuu liian matalaksi (alle 20—25 % kokonaismyynnistä), lääninhallitus puuttuu asiaan. Oikeudet voidaan tällä perusteella jopa peruuttaa.

Lääninhallituksilla on koko maassa 45 henkilöä tarkastamassa ravintoloita ja käsittelemässä anniskeluasioita. Tukholmassa on 3—4 kunnan palkkalistalla olevaa tarkastajaa. Sosiaalihallituksen ohjeiden mukaan ravinto-

lat tulisi tarkastaa vähintään kerran vuodessa. Kunnan viranomaisen (raittius- ja sosiaalilautakuntien) tarkastusaktiivisuus vaihtelee hyvin paljon kunnasta riippuen. Myös poliisiviranomaiset suorittavat valvontaa.

Valvontaviranomaiset raportoivat havaitsemistaan epäkohdista lääninhallituksille, jotka ryhtyvät tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin. Ensimmäinen toimenpide on yleensä ohjaava keskustelu yrittäjän kanssa. Muita toimenpiteitä ovat varoitukset, erilaiset rajoitukset ja viimeisenä anniskelu oikeuksien peruuttaminen.

Vuonna 1979 lääninhallitus ryhtyi ojennustoimenpiteisiin 76 kertaa (vuonna 1978 33 kertaa). Näistä 31 tapauksessa lupa peruutettiin. Varoitus annettiin 11 tapauksessa ja erilaisia anniskelun rajoituksia määrättiin 34 ravintolalle. Epäkohdat olivat enimmäkseen rikkomuksia anniskelutoiminnan yleisiä periaatteita vastaan.

Juomalaissa on erikoislaatuinen säännös siitä, että mikäli alkoholittomien juomien tarjoilussa ilmenee epäkohtia järjestyksen, raittiuden ja viihtyisyyden suhteen, voidaan liikkeen toiminta ääritapauksessa jopa lopettaa, vaikka sillä ei olisi anniskelu oikeuksia. Tämän säännöksen nojalla on päästy kiinni laittomaan alkoholi juomien anniskeluun, koska sen yhteydessä tarjoillaan aina myös alkoholittomia juomia.

Anniskelumääräykset

Ruotsi on ollut tunnettu monimutkaisesta anniskeluohjeistosta. Uudessa alkoholilainsäädännössä määräyksiä on tuntuvasti yksinkertaistettu. Uudistuksen yhteydessä painotettiin, että yksityiskohtaisia määräyksiä tulee antaa vain silloin, kun se on alkoholipoliittisesti välttämätöntä. Määräysten tulee ensisijaisesti koskea anniskelu aikoja, anniskelu huoneistoa ja valvontaa. Näin lisättiin yrittäjien toimintavapautta, mutta myös vastuuta määräysten noudattamisesta. Tärkeimmät säännökset ovat seuraavat:

Alkoholijuomia ei saa tarjoilla, jollei vastaava hoitaja tai hänen sijaisensa ole paikalla anniskeluliikkeessä. Anniskeluliikettä hoitamassa saadaan käyttää vain luvanhaltijan

palkkaamaa henkilökuntaa.

"Kansanoluen" anniskelu saadaan aloittaa klo 7 ja muiden alkoholijuomien klo 12. Olutkahviloissa on tarjoilu lopetettava klo 22 ja muissa anniskelupaikoissa klo 1. Luvan myöntänyt viranomainen voi tehdä muutoksia tarjoilu-aikoihin. Esimerkiksi Tukholman alueella on 242 ravintolaa määrätty lopettamaan tarjoilu ennen klo 1:tä ja 79 ravintolaa on saanut jatkoaikaa, näistä 65 klo 3:een (Tukholman ravintolamäärä yhteensä 535). Ravintolat on suljettava viimeistään puoli tuntia anniskelun päättymisen jälkeen.

Anniskelupaikassa tulee olla saatavana ruokaa ja riittävä valikoima alkoholittomia juomia.

Väkevät juomat, viinit ja ulkomainen vahva olut on hankittava anniskelupaikkaan systemiyhtiöstä.

Anniskeluhinnan alarajaksi on määrätty juoman vähittäismyyntihinta, johon on lisätty kohtuullinen korvaus anniskelusta. Hinnat on määrättävä siten, ettei edistetä väkevämpien juomien anniskelua. Juomahinnasto on pidettävä asiakkaiden nähtävissä.

Anniskelua baariosastossa saadaan toimittaa vain samaan aikaan kuin tarjoilua tapahtuu anniskelupaikan toisessa osastossa; poikkeuksena on hotelli, jossa asiakkaista enemmistö on täysihoidossa.

Väkevien juomien, viinien ja vahvan oluen itsepalvelua varten on hankittava lupaviranomaisen erityislupa. Juomien nauttiminen itsepalvelupöydän ääressä on kielletty. Lupa vaatimus koskee myös juomien myyntiä automaateista.

Asiakasta ei saa millään tavoin painostaa tai ohjata tilaamaan alkoholijuomia.

Anniskeltuja alkoholijuomia ei saa viedä pois anniskelupaikasta.

Anniskelupaikassa ei saa nauttia muita kuin sellaisia alkoholijuomia, jotka on sinne anniskeluluvan nojalla hankittu.

Alkoholijuomia ei saa anniskella henkilölle, joka olettavasti on alle 18-vuotias. Vaadittaessa on asiakkaan todistettava ikänsä. Tämä ikäraja on voimassa myös "kansanoluen" vähittäismyyntissä; muiden alkoholijuomien vähittäismyyntissä ikärajana on 20 vuotta. Alkoholijuomien anniskelu päihtyneille on kielletty.

Hotellihuoneisiin ei yleensä tarjoilla alkoholijuomia. Hotellin ja täysihoitolan vieras saa huoneessaan nauttia omia alkoholijuomiaan.

Ravintoloitsija ei saa tarjota ravintola-asiakkaille ilmaiseksi olutta tai muuta alkoholi-juomaa (esim. drinkkiä ennen ateriala). Normaaliin edustukseen kuuluva vieraanvaraisuus on toki sallittua.

Anniskeluhinnoittelu

Alkoholilainsäädännössä vahvistetut hinnoittelun perusperiaatteet edellyttävät määrättyä vähimmäishintatasoa ja määrättyjä hintasuhteita eri juomien kesken. Mitään ylärajaa ei hinnoille ole vahvistettu. Ravintolan eri osissa ja eri vuorokaudenaikoina voidaan käyttää eri hintatasoja.

Lain soveltamisesta on sovittu alkoholiviranomaisten ja ravintolaelinkeinon kesken seuraavaa:

Anniskelukustannusten vähimmäismääränä pidetään 25 %:a ostohinnasta, joten vähimmäishinta on 1,25 x ostohinta. Hinta voi kuitenkin olla matalampi, jos alkoholijuomia ja ruokaa myydään suljetulle seurueelle.

Eri juomien hintasuhteet määräytyvät ohje-
taulukkojen mukaan, joihin on nivellettävä myös muut tarjolla pidettävät juomat (taulukko 3).

Ruotsissa on käytössä lisäarvonverojärjestelmä, jonka veroprosentti on 19,0. Ravintolamyyntistä maksetaan kuitenkin alennettua lisäarvonveroa, jonka suuruus on 60 % täysimääräisestä verosta eli 11,4 % tuotteen lopullisesta, verolla lisäystä (lisäys on 12,87 %) tarjoiluhinnasta ilman palvelurahaa. Ruotsissa ravintoloitsija ei siis joudu maksamaan lisäarvonveroa tarjoilijalle menevästä palvelurahasta. (Suomessa maksetaan liikevaihtoveroa 14 %.)

Palvelurahan suuruus Ruotsissa on 13 %; yli normaalin sulkemisajan auki olevissa paikoissa se on 15 %. Palveluraha lasketaan yleensä näkyviin erikseen, mutta osittain käytetään myös kokonaishintoja, joihin palveluraha on lisätty. Itsepalvelupaikoissa ei peritä palvelurahaa.

Ravintolat ostavat alkoholijuomat systemiyhtiöstä vähittäismyyntihinnoin. Laati-

koittain tapahtuvista toimituksista myönnetään väkevästä juomista ja viineistä alennusta 9,00 kr (8,00 mk), ulkomaisesta vahvasta oluesta 2,50 kr (2,24 mk) ja alkoholittomista juomista 7,00 kr (6,26 mk) laatikkkoa kohden. Kotimainen vahva olut toimitetaan suoraan panimoista; alennus on noin 15 % vähittäismyyntihinnasta.

Taulukossa 4 vertaillaan Ruotsin ja Suomen tarjoiluhintoja joulukuulta 1980. Suomen hinnat ovat ylemmän hintaryhmän enimmäishintoja ja Ruotsin hinnat vastaavan tason ravintolasta.

Vertailu osoittaa, että Ruotsissa väkevien juomien ja väkevien viinien anniskeluhinnat ovat 70—120 % korkeammat kuin Suomessa. Mietojen viinien hinta on Ruotsissa vain hieman korkeampi kuin meillä. Sitä vastoin vahva olut on kallista, hintaero Suomeen nähden on 80 %. Myös alkoholittomissa juomissa on 1,5-kertainen hinta Suomen ravintoloihin verrattuna. Ruotsissa anniskeluhinnat ovat 3—4-kertaiset vähittäismyyntihintoihin verrattuna (meillä keskimäärin kaksinkertaiset).

Eri juomien hintasuhteita koskeva ohjeistus määrää juomaryhmien ja jopa yksittäisten juomien anniskelukorvauksen prosenttisen tason. Esimerkiksi Renat-viinan korvaus on 10,20 mk/4 cl = 71 %, meillä Koskenkorvan 4,17 mk = 56 %. Viskin korvaus on Ruotsissa 11,50 mk/4 cl = 68 %, meillä vastaavan tuotteen 4,39 mk = 43 %. Väkevän viinin korvaus on 7,40 mk/4 cl = 79 %, meillä vastaavan juoman 2,18 mk = 51 %. Esimerkkinä olleen miedon viinin korvaus on Ruotsissa 40,90 mk/kokopullo = 58 %, meillä 25,20 mk = 38 % ja kotimaisen vahvan oluen 8,50 mk/1/3 lp = 73 %, meillä 3,45 mk = 53 %.

Anniskelukorvauksen raha-arvo juomayksikköä kohden voidaan edellä olevan perusteella arvioida keskimäärin yli kaksinkertaiseksi Suomeen verrattuna. Tämä onkin todennäköinen syy siihen, että anniskelun vuotuisen alkoholimäärä on Ruotsissa alle puolet Suomen ravintoloiden anniskelumäärästä.

Ruotsin ravintoloiden ruoan hintoja voidaan pitää varsin kohtuullisina. Lämmin ruoka maksaa tavanomaisessa hyvässä ruokapaikassa 30—40 mk, alkuruoat noin 20 mk ja jälkiruoat 12—15 mk. Ruotsin ravintolat eivät yleensä joudu siirtämään ohjelma- ja orkeste-

Taulukko 3. Ohjetaulukko, jonka mukaan eri juomien hintasuhteet määräytyvät Ruotsissa

	määrä cl	suhde- luku	selitys
täysin oikeuksin toimivat ravintolat			näitä suhdelukuja ei saa alittaa
skotlantilainen viski	4	115	
alkuperäinen gini	4	115	
jaloviina**	4	110	
viina "Renat"	4	100	perusjuoma
alkuperäinen vermutti	4	75	
halvin mieto viini	75	325	näitä suhdelukuja ei saa ylittää
kotimainen vahva olut	33	105	
olut ("kansanolut")	33	65	
kevytolut (lättöl)	33	50	
virvoitusjuoma yms.	33	65	
viiniä ja vahvaa olutta anniskelevat ravintolat			näitä suhdelukuja ei saa alittaa
alkuperäinen vermutti	4	75	
halvin mieto viini	75	325	
kotimainen vahva olut	33	105	perusjuoma
olut ("kansanolut")	33	65	
kevytolut (lättöl)	33	50	näitä suhdelukuja ei saa ylittää
virvoitusjuoma yms.	33	65	

Taulukko 4. Tarjoiluhintojen vertailua Ruotsin ja Suomen välillä joulukuussa 1980 (ml. liikevaihtovero, ilman palvelurahaa)

	Ruotsi mk	Suomi mk
viina, kotim. valmiste, 4 cl	14,30	7,50
votka, ulkom. pullote, 4 cl	17,00	10,10
skotl. viski, alkuper. pullote, 4 cl	17,00	10,10
konjakki, alkuper.***, 4 cl	27,70	13,40
likööri, ulkom. pullote, 4 cl	20,60	10,20
väkevä viini, ulkom. pullote, 4 cl	9,40	4,30
mieto viini, alkup. ranskal., 1/1 p	70,60	66,20
kotim. vahva olut, 1/3 lp	11,60	6,45
kotim. mieto olut (I-olut), 1/3 lp	7,15	4,90
virvoitusjuoma, 1/3 lp	7,15	4,90
appelsiinimehu, n. 15 cl	7,40	4,90

rikustannuksia tuotteiden myyntihintoihin, kun nämä menot on voitu peittää pääsylippu- tuloilla. Normaalin tanssiravintolan pääsymaksu on viikon lopulla 40 kr (36 mk), ohjelmaravintolan jopa 55 kr (49 mk). Pääsymaksuista ei mene veroa valtiolle.

Kun alkoholijuomissa ei ole hintakattoa, ravintolat ovat pyrkineet kattamaan työvoima- ja huoneistokustannusten nousun anniskeluhintoja korottamalla. Tärkeimmät kustannuserät ovat Ruotsissa lähes kaksi kertaa niin suuret kuin Suomessa.

Ravintoloiden myynti ja myynnin rakenne

Ruotsin ravintolaelinkeinon toimintaedellytykset ovat koko 1970-luvun olleet ongelmalliset. Kustannukset ovat kohonneet jyrkästi. Samanaikaisesti on ohjeita ja vaatimuksia kiristetty. Keskioluen poistaminen 1. 7. 1977 on tosin hiukan lisännyt vahvan oluen menekkiä ja samalla muutakin myyntiä anniskeluravintoloissa. Toisaalta elinkeino menetti huomattavan tuloerän, kun peliautomaatit kiellettiin 1. 1. 1979. Edustuskulujen verovähennys on ollut rajattu määrättyihin rahamääriin, ja 1. 1. 1981 lähtien ei enää hyväksytä vähennyskelpoisiksi väkeviä juomia ja viinejä. Vähennyskelpoiset edustuskulut ovat lounaan osalta 100 kr (89,40 mk) sekä päivällisen ja illallisen osalta 160 kr (143 mk); palveluraha sisältyy näihin summiin, mutta ei lisäarvonvero.

Sosiaalihallituksen alkoholitoimisto kerää anniskeluravintoloilta (ei olutkahviloilta) neljännesvuosittain tietoja myynnistä tileittäin jaoteltuna. Kokonaismyynti oli vuonna 1980 5 388 milj. kr (4 817 mmk, asukasta kohden 580 mk; Suomessa 3 629 mmk, asukasta kohden 760 mk). Myynnin vuotuista kehitystä voidaan nimellisarhassa kuvata seuraavalla sarjalla, jossa vuosi 1975 on 100: 100, 114, 123, 136, 153 ja 170 (Suomessa 100, 111, 117, 133, 155 ja 178). Ruotsin ravintolaelinkeino näyttää vuosina 1979—80 jääneen jälkeen Suomen kehityksestä.

Taulukossa 5 verrataan Ruotsin ja Suomen ravintoloiden keskimääräistä myyntiä ravintolaa kohti tileittäin vuonna 1980.

Myynnin kokonaisarvo ravintolaa kohden on Ruotsissa jäänyt lähes 40 % pienemmäksi

Taulukko 5. Anniskeluravintoloiden keskimääräinen myynti Ruotsissa ja Suomessa vuonna 1980

	Ruotsi		Suomi	
	tuh. mk	osuus-%	tuh. mk	osuus-%
olut	171	11,6	580	24,3
muut alko-				
holijuomat	241	16,3	766	32,1
ruoka	900	61,0	812	33,9
muu myynti	164	11,1	231	9,7
kokonais-				
myynti	1 476	100,0	2 389	100,0

kuin Suomessa, vaikka ravintoloiden keskimääräinen koko on arvion mukaan samaa luokkaa kuin Suomessa (meillä 184 asiakaspaikkaa). Myös myynnin rakenne poikkeaa tuntuvasti suomalaisesta mallista. Valtaosa (61 %) myynnistä on ruokaa (Suomessa noin kolmannes). Anniskelun osuus on 28 % (meillä 56,4 %). Muuhun myyntiin sisältyvät Ruotsissa myös pääsymaksut, joiden osuus kokonaismyynnistä oli 3,3 %.

Ruotsin ravintoloiden myynnin rakenne aiheuttaa enemmän kustannuksia kuin suomalainen malli. Ruotsin ravintolaelinkeino on ollut hyvin tiukalla, ja 1970-luvun alkupuolella koettiin monia tappiollisia vuosia. Tulevaisuus ei myöskään näytä kovin valoisalta.

Yhteenveto

Ruotsin alkoholilolaille ovat kiellot ja rajoitukset sekä holhousmieliala ja äkkinäiset suunnanmuutokset olleet leimaa-antavia. Vapaamielinen suunta voimistui 1960-luvulla, jolloin mm. keskiolut tuli vapaaseen myyntiin. 1970-luvulla alkoholipoliittinen ilmapiiri kiristyi ja alkoholikysymyksestä käytävä keskustelu vilkastui. Alkoholien kulutuksen kasvua on pyritty hillitsemään tiukoin, äkkinäisiltä tuntuvin ottein, joiden ansiosta virallinen kulutus on kääntynyt laskusuuntaiseksi.

Ruotsin alkoholihallinnossa on pyritty hajtutukseen. Alkoholipolitiikan johto on maan hallituksen käsissä, mutta tehtävät on jaettu eri ministeriöiden kesken. Hinta-asiat on vietävä eduskunnan päätettäväksi. Alkoholijuomien valmistus ja kauppa on jaettu kahden monopoliyhtiön tehtäväksi. Jakeluverkoston

kehitys on vähittäismyynnin osalta kuntien ja systeemyhtiön käsissä sekä anniskelun osalta kuntien ja lääninhallitusten päätösten varassa. Hallinto vaikuttaa liian hajautetulta ja on johtanut siihen, että yhteydenpitoa kaivataan. Sosiaalishallitukseen on tätä varten nimetty erityinen pysyvä neuvottelukunta, joka valmistelee hallitukselle esitettävät alkoholipoliittiset toimenpiteet. Lisäksi hallitus on asettanut komiteanmuotoisen alkoholiasian yhteistyöelimen (SAMO) pikaisesti valmistelemaan ehdotuksia tarvittaviksi alkoholipoliittisiksi toimenpiteiksi ja alkoholihaittoja ehkäisevän työn yhtenäistämiseksi. SAMO painottaa, että nimenomaan yhteiskuntapoliittisin toimenpitein voidaan tehokkaimmin hillitä alkoholijuomien kulutuksen kasvua.

Ruotsissa on alkoholiongelmiin pyritty erityisesti vaikuttamaan valistuksella ja tiedotuksella. Myös hintapolitiikkaa on käytetty tehokkaasti, eikä sitä ole sidottu yleiseen tulopolitiikkaan. Alkoholijuomien saatavuuden rajoittaminen on jäänyt vähemmälle huomiolle. Kun anniskeluverkostoa koskeva päätösvalta on kunnilla ja lääninhallituksilla, on käytäntö muodostunut varsin kirjavaksi, ja verkoston tiheys vaihtelee suuresti eri puolilla maata. Toisaalta anniskeluoikeuksia myönnetään avokätisemmin kuin Suomessa, niin että anniskeluverkoston tiheys asukaslukuun verrattuna on suurempi kuin Suomessa.

Virallinen asukasta kohden laskettu alkoholin kulutus on onnistuttu painamaan matalammaksi kuin Suomessa (vuonna 1980 5,4 litraa 100 %:n alkoholia, Suomessa 6,3 litraa). On kuitenkin huomattava, että tilastoimattoman "matkailualkoholin" määrä Ruotsissa lienee melkoinen ja että kotipoltto ja viinien kotivalmistus ovat viime vuosina tuntuvasti lisääntyneet. Ns. pikaviinien kieltämistä koskeva lakiesitys hylättiin eduskunnassa.

Vähittäismyynnin jakeluverkoston tehokkuudesta ja korkeista anniskeluhinnoista johtuen anniskelukulutuksen kokonaismäärä on Ruotsissa ollut vähäinen, vain vajaa puolet Suomen kulutusmäärästä; asukasta kohden laskettu anniskelukulutus on siitä vain noin neljännes. Ruotsin ravintoloiden mahdollisuudet kohottaa tapa- ja alkoholikulttuuria ovat siten varsin niukat.

Ruotsi on ollut tunnettu monimutkaisesta anniskelusäännöstöstä. Nytemmin anniskeluohjeet vastaavat suunnilleen pohjoismaista tasoa. Ravintolaelinkeinon mielestä anniskelusäännökset kahlehtivat edelleen ravintolatoimintaa liiaksi, mikä ehkäisee alan luonnollista kehitystä ja heikentää sen kilpailukykyä. Ravintolaelinkeino toivoisi yksityiskohtaisten ohjeiden vähentämistä ja ravintolan hoidon jättämistä enemmän ravintoloitsijan yleisvastuun varaan. Viime vuosina ravintoloiden toimintaedellytyksiä on monin tavoin heikennetty.

Ravintolaelinkeinon ja viranomaisten piirissä ollaan erityisen huolestuneita siitä, että alalle on tullut yrittäjiä, joilla ei ole riittävää vastuuntuntoa tai jotka syyllistyvät taloudellisiin rikoksiin. Nämä ovat saaneet runsaasti huomiota julkisuudessa ja vaarantaneet pahasti elinkeinon nauttimaa arvonantoa.

Ruotsin ravintolaelinkeinoa kokonaisuutena tarkastellen on myönnettävä, että anniskelutoiminnan edellytykset eivät ole erityisen hyvät. Alalla on todennäköisesti alueittaista liikakapasiteettia, mikä ilmenee kireänä kilpailutilanteena. Kilpailu on pakottanut voimakkaaseen saneeraukseen: ravintoloita on suljettu ja toisia kalliisti korjattu. Lähivuosina jouduttaneen alistumaan myynnin määrän vähittäiseen supistumiseen. On kaksi asiaa, jotka kuitenkin pitänevät pääosan Ruotsin ravintolaelinkeinosta pystyssä. Ne ovat ruoka ja tanssi.

English summary

Tauno A. Tuominen — Juhani Hakala: Ruotsin anniskelutoiminnasta (Sweden's policy of the licensed service of alcoholic beverages)

A liberal trend in alcohol affairs came to the force in Sweden in the 1960s, when the availability of medium beer for example was liberalized. In the

1970s the climate of alcohol policy became more severe and discussion about the issue of alcohol was livelier. The growth in alcohol consumption was restrained by seemingly strict and hasty measures, resulting in a decline in official consumption figures.

The Swedish administration of alcohol affairs has aimed at a policy of decentralization. The supreme authority for alcohol policy rests with the Government of Sweden, but its implementation is shared between different Ministries. Pricing policy is submitted to Parliament for approval. The production and sale of alcohol beverages are under the jurisdiction of two companies with monopoly powers. The development of the distribution network for retail sale lies in the hands of municipalities and a state-owned company, while the network for licensed sales is under municipalities and provincial boards. A special standing council established to draw up alcohol policy measures to be proposed to the Government has been appointed within the National Board of Social Welfare for co-ordination purposes. The Government has additionally set up a co-ordinative committee organ for alcohol issues (SAMO) to draft proposals for necessary alcohol policy measures and to harmonize activity aimed at the prevention of detriments caused by alcohol use (see article in issue II, pages 71—74).

In Sweden amelioration of alcohol problems has been sought after particularly through education and information activity. Pricing policy not indexed to overall incomes policy has also served as an effective instrument. Since decision-making power pertaining to the network for the on-premises sales of alcoholic beverages is vested in municipalities and provincial boards, practice has assumed many different forms and the network density greatly varies throughout the country. On the other hand, permission for licensed service is granted more freely than in Finland, which makes the density of the network of licensed service higher there than in

Finland when compared to the number of the population.

Sweden has succeeded in keeping the official per capita consumption of alcoholic beverages below the Finnish level (5.4 litres of absolute alcohol per capita in 1980 as opposed to 6.3 litres in Finland). The share of duty-free beverages not recorded in statistics is, however, considerably large in Sweden. Home distillation and homemade wines have been on the rise in the past few years. A bill for prohibiting kits for homemade wine met with defeat in Parliament.

The share of alcohol sales in the licensed restaurant trade was 28 per cent in Sweden in 1980 and 56 per cent in Finland in the same period. The share of meals was 61 per cent in Sweden compared to 34 per cent in Finland. Thus the restaurant business has better maintained its nutritional nature in Sweden than in Finland.

Sweden has been known for its complex regulations on the licensed service of alcoholic beverages. Today, however, they resemble those of other Nordic countries. According to the views of the restaurant trade, regulations on licensed service still excessively limit restaurant operations. The restaurant business is for abolishing these detailed regulations, leaving the business more to the responsibility of restaurateurs. The restaurant trade and the authorities have expressed their particular concern about new enterprisers in the field not bearing full responsibility for their activity or committing crimes of a financial nature. Such enterprisers have received wide public attention and have detracted from the trade's standing.

Regional overcapacity quite likely exists in the Swedish restaurant branch. This has led to competition resulting in fundamental reorganization. Sales volume will perhaps decline over the next few years, but two factors continue to support the Swedish restaurant trade, namely dining and dancing.